

Drogfri av egen kraft

Det krävs en stor kärlek eller stöd från en envis eldsjäl. Det stödet fick Christer Ahlman som gatugangster på 60-talet. Nu har han doktorerat, om hur vännerna från den tiden har klarat sig.

Det är en regntung novembernatt i Göteborg i mitten av 60-talet. Christer Ahlman klättrar uppför ett stuprör till andra våningen i ett hus i Gårda. Porten är låst och han vill upp till tjejerna som bor där. Han har samma natt rånat ett par holländska knarksmugglare men är less på att stjäla och knarka.

Nu har han hört att tjejerna har blivit frälsta och slutat med droger – och han är nyfiken. De blir förvånade när han knackar på fönstret men släpper in honom. "Vill ni ha en sil" frågar Christer. "Vi är frälsta" svarar de.

– Det var så klassiskt, de sa "knäpp dina händer och be till Gud och till Jesus om förlåtelse så får du det". Jag gjorde det och kände någonting kärleksfullt. På en halv sekund fick jag en upplevelse av något som inte var av denna världen och började tro på Gud, berättar Christer Ahlman.

När han kommer ut framåt morgonen är det stjärnklart. Han är 22 år och tar den natten sitt första steg bort från den gangstervärld som han levt i sedan han var 15. Idag är han sexbarnspappa, farfar och morfar och bor på en gård i Dalsland. Han är dessutom vid 70 års ålder nybliven filosofie doktor.

Christer och jag sitter och pratar ombord på cafébåten Eduard Melin vid Klippans ångbåtshamn i Majorna. Båten vaggar stillsamt och vi är ensamma gäster. Här omkring höll han och hans tonårgäng till, ständigt på driven. Strök efter kajerna på jakt efter apelsinlådor som stuvorna tappat. Satt på utsiktsplatsen vid brofästet och drack byxvarmt brännvin. Stal

porterflaskor från Carnegiebryggeriet.

– Här var jag kung, säger Christer.

Något decennium senare, när Christer lagt av med knarket och börjat plugga sociologi blev Klippans hamn återigen en del av hans liv. Han hade köpt en blå snipa som hette Bettan och några av hans gamla kompisar hade sina båtar här; små snipor, jullar och motorbåtar som gick på råolja.

Det var killar som drack en del men som ändå hade överlevt. Här hade de en liten oas där de kunde leva ett någorlunda anständigt liv. Ända tills de drevs iväg för att hamnen skulle göras om till kulturbåtshamn.

– Då blev jag förbannad, de hade kunnat få ha kvar sina båtar vid någon av bryggorna.

Det var under sociologistudierna i början av 80-talet som Christer Ahlman började djupintervjua vänner och bekanta ur Göteborgs första generation av ungdomsnarkomaner. Människor som liksom han själv klarat av att sluta med droger utan behandling. Det blev många timmars intervjuer och han återkom under 2000-talet till samma personer för nya samtal. Dem han intervjuat har han delat sprutor med, och suttit inne med.

– Annars hade de inte släppt in mig. Många av dem har inte sagt ett ljud om vad de har varit med om, de har jobbat och hållit käften. Det är alltifrån storpolitiker till mattläggare, överläkare och förvaltningschefer. Det kostar fläsk att ligga på topp i knarksvängen, om man lägger den energin på något annat så smäller det ofta till.

Vad som förenade dem var att alla hade träffat empatiska människor som inte var fördömande, stämplande eller auktoritära. Stödjande eldsjälar – eller den stora kärleken. Någon eller något att engagera sig i. Christer blev frälst, andra gick med i vänsterrörelsen.

Advokaten Anna Moffett Spak som vi skrivit om tidigare i [SocialPolitik \(nr 2/2013\)](#) var en av dessa eldsjälar. Alla visste vem hon var och alla litade på henne.

– Anna var en ikon för oss. Hon kände gud och alla människor i den undre världen och var inte rädd för någonting. Hon gjorde sin insats för människor som satt taskigt till, tjejer som höll på att tappa sina barn, killar som höll på att få en ny kåksväng. För några var hon nästan en mamma, folk ringde till henne mitt i natten.

Christer konstaterar att det fanns en helt annan socialpolitik på den tiden som gjorde det lättare att komma tillbaka till ett vanligt liv. Man kunde få AMS-bidrag för utbildning, till exempel att läsa på folkhögskola där kurslitteratur, mat och tak över huvudet var gratis.

Och det fanns alltid jobb, exempelvis inom vården eller som "blixtribricka" i hamnen där man fick lön redan samma kväll. Ingen begärde utdrag ur belastningsregistret. Dessutom fanns det alltid bostäder, det gick att få en fin central lägenhet snabbt. Och aids var ännu inget hot.

– Jag vet inte om jag hade klarat mig i dagens läge.

Christer Ahlman hade en tuff uppväxt. Han föddes inte långt härifrån, i ett barnrikehus i Majorna som då var en utpräglad arbetarklasstadsdel. I barnrikehusen kunde familjer med minst tre barn få en lägenhet med nedsatt hyra och det kryllade av ungar på gårdarna.

Första året i skolan fick Christer smeknamnet "professor Ahlman", men redan andra året tog läslusten slut.

– Då hade jag insett läget, att man skulle stå på Göteborgs bultfabrik och göra skåror i skruvar. Det fanns inte i sinnevärlden att man kunde få ett anständigt jobb genom att studera. Min farsa sopade gator, min morsa var hembiträde och trappstäderska och de hade fyraårig folkskola.

När Christer senare skulle skriva uppsats i sociologi ville han undersöka mansrollen. Den allra första intervjun gjorde han med sin pappa, för att försöka förstå honom bättre. Han hade som de flesta gängkillar ett ansträngt förhållande till fadern.

– Han söp inte och slogs inte men han var förtryckande. Jag

förstod att han hade varit förtryckt själv. Han hade ingen status, så han hade bara råskäll att komma med. Precis som killarna ute i Bergsjön idag, fast nu heter de Ali och Hassan. Jag har inga som helst negativa känslor för honom idag, vad hade jag själv gjort i det läget? Den reducerade farsan finns fortfarande, samma mönster nu, vi lär oss aldrig.

Så småningom flyttade familjen ett stenkast bort, till solgårdarna i det nybyggda området Sandarna. Där kom Christer som femtonåring med i kvarterets kriminella gatugång.

– Jag slog mig in. Det fanns en fajterkultur i Majorna och den tog jag till mig. Avancemanget gick jädrigt fort, vi sprängde skåp när vi var 16–17. Vi flög till Danmark och Tyskland, låg på dyra hotell och hade glencheckkostym, ödleskor och guldklockor från Omega. Vi såg ut som småkillarna i gangsterfilmer som köper lång överrock och hatt när de är tretton.

De åkte fast, förstås, polisen var ständigt efter dem och deras foton satt i varenda polisbil. Redan som femtonåring åkte Christer in på pojkhemmet Ivarsberg på Hisingen där Göteborgs mest vanartiga grabbar placerades. Han åkte ständigt in och ut på häkten och ungdomsvårdsskolor, som i princip var barnfängelser med galler för fönstren. Många gånger i ensamcell – Christer satt inlåst sammanlagt ett par år innan han fyllt 21. Pennalismen var utbredd, de äldre gav sig på de yngre.

– Jag var oregerlig. På gott och ont, det är också därför jag klarat mig. Antingen stod man ut med sadismen och böjde sig för de stora killarna eller så slogs man. De killar som böjde sig söp ihjäl sig.

Killarna i hans gäng söp också, men inte så hårt. De såg gubbarna som gick "på dricken" och blev avskräckta. Det var först när knarket kom på sextiotalet som de blev fast.

– När knarket kom blev man så glad och fin, att man inte behövde stjäla. Det första steget på min väg uppåt var den första silen. Hade inte det kommit så hade jag fortsatt som

storskalig gangster.

Det fanns två grenar bland Göteborgs första ungdomsnarkomaner, dels konstnärer och dels sådana som Christer som lärt sig på kåkarna. Knarket byggde broar, Christer och hans kompisar fick lära känna människor utanför den lilla stämplade gangstergruppen. Glencheckkostymerna försvann och fram kom parkas, långt hår och mustasch.

– Vi fick tillgång till en grupp killar och tjejer som var rätt snälla. Man behövde inte vara så stridsberedd som man varit på kåkarna. Vi blev fromma, att slåss var inte populärt.

Christer och hans gäng hade pengar och kontakter och kunde snabbt få fram stora mängder knark. De var generösa och hade alltid en svans efter sig. Men den goda tillgången gjorde att de tog överdoser och snabbt blev psykotiska och paranoida.

– Sältan gick ur, det spelade ingen roll vad jag höll i mig. Jag hade haft pengar och tjejer, allt det där som unga killar kan drömma om. Begäret fanns inte längre, jag hade kört det i botten. Det fanns bara psykos kvar och att stjäla hade jag också tröttnat på.

Det gick så långt att Christer gick ner till järnvägsspåret vid Skansen Lejonet en kväll för att ta sitt liv. Han satt där länge, men det kom inget tåg så till slut ledsnade han och gick hem. Det var då han fick höra talas om de två prostituerade tjejerna som hade blivit frälsta.

Tjejerna hade stöd av en varm kvinna från pingströrelsen och det blev frikyrkans folk som kom att puffa Christer mot ett drogfritt liv. På den tiden fanns i princip ingen missbrukarvård, varken tolvstegsprogram eller behandlingshem. Att få hjälp av myndigheter innebar för honom internering eller galler och på socialbyrån hade han aldrig varit.

Det spred sig som en blixst inom frikyrkorörelsen i Göteborg att busen Christer hade blivit frälst och det dök bland annat upp en liten vesen gubbe från Räddningsmissionen som ville hjälpa till.

– Han var antitesen till tuff, en mansmodell som jag inte

kände igen.

När Christer hade börjat sköta sig och köpt julklappar för första gången hann verkligheten ifatt: han åkte fast för rånet av de holländska knarksmugglarna. Det var tolfte gången han stod inför skranket och människorna från frikyrkan ställde upp som stöd under rättegången.

– Frikyrkofolket körde igång ett race där och fick igenom en villkorlig dom – det var omöjligt men de fick igenom det. Sen har de inte haft nöjet att träffa mig något mer på det rådhuset.

Den stillsamme mannen från Räddningsmissionen blev övervakare. Han sa "nästa vecka får du komma ner till oss och jobba" och så blev det. Christer började sedan på Missionsförbundets folkhögskola i Karlskoga där han läste mer än någon annan, fick skyhöga betyg och stipendium. En elevkårsordförande i hippieklädsel.

– Hela energin som gått åt till att dänga på, den gick till att läsa.

Han fortsatte på Ljungskile folkhögskola och fick efter fyra års studier jobb som fritidsgårdsföreståndare med egen budget och personalansvar. Han har också arbetat med stora projekt för Socialstyrelsen och som speciallärare för trasiga ungar. Han har varit verksam i alla ökända höghusområden: Rosengård, Biskopsgården, Västra Frölunda, Skärholmen, Hammarkullen och Kronogården i Trollhättan.

– Jag har sett oändligt många barn i miljonprogramsområdena som gått under. Jag jobbade i fronten av gatukriget.

Christer är kritisk till dagens narkotikapolitik, tycker att den är ett gytter av ogenomtänkt moralism. Han har svårt att förstå att vi säljer 40-procentig alkohol på systemet.

– Det finns inget farligare gift än alkohol. Inget som ställer till så mycket helvete. Hasch är inget leksaksgift heller, men de som använder det slåss i alla fall inte.

Han är också kritisk till det han kallar återanpassningsindustrin. Inte så att behandlingshem, skyddade

jobb och boenden ska bort, men det har formats ett system som har varit oändligt inkomstbringande för en del aktörer. Det måste inte vara så att man får ett återfall och sedan ska in på ett nytt behandlingshem. Eller träna boende enligt trappstegsmodell, menar Christer.

– Ingen är väl så imbecill att de inte kan bo!

Nu är Christer Ahlman klar med avhandlingen som bygger på mer än femtio års erfarenheter av eget och andras liv. Det tog sin tid, familjen och gården har krävt sitt. Han ville inte heller utsätta barnen för att offentliggöra sin livshistoria när de var små, men nu är alla vuxna och etablerade.

Han har ständigt läst, inte kunnat låta bli. Alltifrån Bibeln och Kapitalet till sociologi. Till slut hade han så många kurser på sociologen att han la in om en forskartjänst. Han har sedan dess skrivit en bit ibland – och släppt det ibland.

– Jag skulle ju inte bli något när jag var stor. Men jag har inte kunnat lämna det. Min mission är att tala om att även om du har stått på tunga droger och injicerat i tjugo år så går det att sluta. Jag har sett så många ungar gå under och känner att det är viktigt att tala om att en och annan kommer på fötter.

Text och bild: Helena Östlund

<http://hdl.handle.net/2077/34998>

Vänskap värden vandel. Avvikelse och återhämtningsstrategier hos Göteborgs första generation ungdomsnarkomaner. Christer Ahlman, Göteborgs universitet Samhällsvetenskapliga fakulteten, 2014.

HWH för kvinnor Missbrukarvård med medlevarskap som grund. Intervju med Anna Moffett Spak, SocialPolitik nr 2/2013